

1919/1
„ADAOS”

LA

„RĂSUNETUL” LUI ȘULUȚUȚU

SAU

cum discută un „președinte venerabil”?

DE

Dr. I. LUPAȘ

Arad, 1911.

Tribuna institut tipografic Nichin și cons.

În numerii 247 și 248 ai „Tribunii” din 1910 am publicat trei articole, analizând în mod documentat, liniștit și demn broșura clandestină, scrisă de președintele Asociațiunii, Iosif Sterca Șuluțu.

Aceste articole nu urmăreau decât scopul de a arăta publicului cititor, la ce mijloace ordinare poate să recurgă și la ce moravuri literare condamnabile poate să se preteze un „venerabil președinte”, când judecata îi este întunecată de patimă.

Ori cine își va fi luat osteneala să citească cu atențiune acele articole, imposibil să fi găsit în ele vre-un cuvânt de batjocură, scris din parte-mi la adresa numitului președinte sau a înaintașilor săi.

O singură batjocură și rușine se poate citi din acele articole, dar aceasta nu o cuprindeau șirele mele, ci o învedera într-un mod nespus de măhnitor pentru orice Român cu simț, însuși fapta neiertată, intriga dlui Șuluțu, despre care se dădeau acolo simple informațiuni obiective și exacte.

Toți cititorii vor fi văzut, că tonul articolelor mele era absolut științific și academic.

Drept răspuns la această discuție științifică erascibilul Șuluțu a crezut, că e compatibil cu demnitatea sa de „istoric consumat” și de

„președinte venerabil“, să verse asupra mea prin coloanele pocăitului „Drapel“ (numeri 129-134 din 1910) o adevărată Niagara de insulte murdare, palavre și sicofanterii băbești, câte a putut culege de pe stradele Si biiului.

De când există tipar în lume, nu cred, să se mai fi amestecat într-o discuție științifică atâta sgură de trivialități și de netrebnicii stolare. Dacă țiganii ar dispune și ei de un „organ național“ în părțile Lugojului, vaivoda lor de sigur ar pedepsi cu asprime pe cel ce a fi îndrăznit să dea loc în coloanele aceluia „organ național“ unei diatribe, atât de vulgare și execrabile cum este cea scrisă de dl Suluțu și publicată de dl Branișce, (ori acesta a fost iarăși „în voiaj“?)

Dar ce să mai zici? „Drapelului“ i-a fost dat să ajungă, și în privința aceasta, recordul cel mai puțin demn de invidiat. Strașnic succes, nu-i vorba, și mai presus de toate: foarte onorific pentru dl Branișce, care ne-a dat prin aceasta o dovadă mai mult, că dsa este omul succeselor repezi, sigure și depline, nu numai în campaniile electorale din Banat, ci și în patrocinarea „venerabilității“ sale șuluțo-cărpinișene.

Nu voi reflecta aici la grațioasele epitete, pe cari nemeșul din Cărpiniș mi-le aruncă cu atâta dărnicie: „falșificator, mincinos, mistificator, mizerabil, laș, matur de casa nebunilor“ și alte asemenea floricele, din cari cititorul cu

udecată va putea să cunoască *întreagă* *po-
loaba unui suflet nemeșesc* și toată *splen-
doarea, bunătatea și nobleța unui caracter*
„venerabil”.

Ci mă mulțumesc a zice cu evanghelistul:
„(Omul bun din visteria cea bună a inimii sale
scoate cele bune și *omul cel rău din visteria*
cea rea a inimii sale scoate cele rele, căci
din prisosința inimii grăiește gura lui”. (Ev.
Luca VI, 45.)

Știu, că ceice cunosc pe dl Șuluțu mai de
aproape, au idee de vanitatea lui și de valo-
rea cuvintelor lui. Mulți dintre aceștia m’au
îndemnat, să nu mai răspund nimic la scâr-
boasa lui diatribă și au încercat să-l scu-
ze cu bătrânețele-i înaintate. Era cât pe aci, să mă las
înduplecat, dar în urmă răsfoind iarăși pagi-
nile scrise de acest „venerabil”, am aflat, că
el *și înainte cu mulți ani*, era tot atât de lipsit
de scrupule în discuțiile și polemiile sale *pseu-
do-istorice*, cum s’a manifestat și de astădată
împotriva mea. La 1908 scria în „Gazeta Tran-
silvaniei” despre un preot român, îmbătrânit
în cinste, sub titlul acesta: „*Un popă minci-
nos și impertinent*” (cf. „Tel. Rom.” nr. 14 din
1909).

Fericitului întru pomenire episcop Nicolae
Popea i-a aruncat într’o notiță scrisă cu cer-
neală la pag. 125 a cărții sale vorbele: „*Boule!
Boule!*” Baritiu, care ne comunică această
necuviință a d-lui Șuluțu, la pag. 21 a broșu-
rii în care-l „scărmănă” pe Măria Sa, adaugă

la aceasta nouă următoarele rânduri: „Nu zic ba, că mâne mi se poate întâmpla și mie, ca criticul (adică: Șuluțu) să mă întâmpine și pe mine cu acel compliment *preu usitat la nemeșimea din Ardeal*: Boule! boule, sau mai amplificat: Te ökör, szamár, ostoba, buta Vankuj oláli!“

Barițiu de sigur își va fi cunoscut bine contemporanul și va fi știind, de ce este acesta capabil. Astfel umilit subsemnatul, după povoiul de *insulte nemeșesti*, ce s'a revărsat asupra mea din condeiu d-lui Șuluțu și prin *generositatea d-lui Branișce*, am totuș marea mângâiere, de a fi ajuns într'o societate foarte aleasă. Trebuie să mărturisesc, în toată sinceritatea inimii mele, că prefer să fiu bou sau măgar sau chiar „matur de casa nebunilor“ în societatea lui Barițiu și a lui Popea, decât om învățat, „istoric“ sau „președinte venerabil“, alături de domnii Șuluțu și Branișce!...

M'am gândit mai departe. între cititori se vor găsi mulți, câți n'au avut vreme să citească memoriile lui Șuluțu — și n'au pierdut nimic prin aceasta! — ori n'au avut prilej să-l cunoască altfel, decât după reclamele bombastice și umflate, cu cari dl Branișce avea obiceiul să însoțească apariția oricărei săcătuiri de broșură, ieșită din condeiu lu Șuluțu, pe care îl prezenta cu orice ocazie drept: „*Exemplu tinerilor*“ (Trist exemplu! prea înțelepte d-le Branișce!)

Aceste considerațiuni m'au îndemnat să culeg din pleava divagațiilor năstrușnice, cu cari Șuluțu a decorat atâtea coloane ale „Drapelului”, tot ce s'ar părea, că are ceva comun cu istoria în general, sau în special, cu chestiunea sulevată în „Tribuna”.

Din înșirarea simplă, ce va urma, se vor învedera încă odată procedurile de discuție, probitatea de cugetare și simțire a „venerabilului”. Și lumea românească, cu scaun la judecată, va fi pusă în situația de a cunoaște mai bine, pe cine a ales odinioară și pe cine *tolerează* astăzi în scaunul de președinte al celui mai înalt așezământ cultural, ce-l avem, al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român”.

D-lui Șuluțu neconținut îi umblă gura, că lucrarea mea ar fi „plină de greșeli”. Dar cari sânt acele greșeli nu spune. E ușor să afirmi ceva, mai greu este însă a dovedi. Cătră sfârșitul diatribei sale pare a renunța însă și la afirmațiunile, ce anticipase fără a produce o singură dovadă. În nr. 134 pag. 3, coloana I scrie: „Eu însă nu de greșeli, ci de falsificări te-am arătat vinovat”. Așa dar cartea mea nu mai este „plină de greșeli”, cum afirmaseși, venerabile, ci deadreptul de falsificări? Cu dovedirea lor însă a rămas și va rămânea pentru totdeauna dator, căci ele există numai în fantazia exasperată a d-lui Șuluțu, iar nu în cartea mea. Și „*de strigiis, quae non sunt, nulla mentio fiat*”!...

Din contră eu i-am dovedit d-lui Șuluțu, căf

de mult greșește, când caută așchia în ochiul altuia și nu simte bârna în al său... I-am arătat, ca în broșura sa clandestină a comis o eroare istorică atât de boacăină și grosolană, în cât prin aceasta și-a pierdut orice drept de a mai *dăscăli* pe alții. Savantul nostru istoric simte și el cât de mare este greșala dovedită, dar recurgând la procedurile obișnuite în discuțiile și polemiile dânsului cearcă să arunce în capul tipografului greșala, de care *numai autorul poate fi vinovat...*

Am informații sigure, că „venerabilul” a lucrat timp îndelungat la corectură și astfel dacă ar fi fost în clar cu ceeace scrie, avea posibilitatea să-și îndrepte această greșală. Căci întâi a tipărit peste o sută exemplare, plătind la Krafft suma de 24 cor. 60 fil., cum apare din registru Nr. 750, apoi nimicind parte din ele, a tipărit a doua oară nenorocita sa broșură, plătind 18 coroane, cum se vede din acelaș registru Nr. 785. Așa dar în timpul, cât a tot îndreptat întâia tipărire și până a ajuns la a doua, ar fi putut să observe greșala, de care e vorba. Și totuș n'a fost în stare s'o observe, decât dupăce „*librăria*” — păcătoasa de librărie! — a trimis broșurile tuturor membrilor din Academie.

Și atunci bietul domn Șuluțu, la această vârstă „venerabilă”, aleargă cu epistole prin „Strada Sculpturii Nr. 35.” în București, pe la secretarul secțiunii istorice, academicianul C. Erbiceanu, pentru-ca greșala din broșură s'o îndrepte *într'un mod și mai greșit !...* Căci

după cum am arătat în „Tribuna“ (Nr. 247) în rescriptul împăralesc din 1 Sept. 1865 nu este vorba de legile dietei din Sibiiu nici „directe“ nici „indirecte“, cum afirmă Şuluţu. Şi când te provoci la un act istoric, ar trebui să ştii „venerabile“, că nu este acelaş lucru ca cu „memoriile“ d-tale, cărora le poţi da frâu liber, să bată câmpii încâtro le place. Un act istoric *te obligă să nu afirmi nici cu o iotă mai mult sau mai puţin decât se cuprinde în şi-rele lui*. Făcând contrarul, după cum ai făcut, vei şti, că frumoasele epitețe de „mistificator“, „falșificator“ şi „fabricant de istorie“, cu cari te crezi îndreptăţit a stigmatiza pe alţii, se lipesc pentru vecie de „ilustrul“ nume al venerabilităţii tale.

Căzând însuş din greşală în greşală, dl Şuluţu a alergat apoi cu broşura sa şi la dl Partenie Cosma, ca să vadă, cum „a rectificat dl Ş. înaintea Academiei istoria d-lui Lupaş“ şi a istorisit păţania sa „cu greşala de tipar la mai mulţi cunoscuţi“. Vezi, la ce neajunsuri şi alergături te expune *afurisitul de tipar*, „venerabile“, când nu umbli pe căi cinstite, ci dai busna pe potecua „*strictei confidenţe*“?

Din această păţanie ar putea trage bună învăţătură toţi cei de o pănură cu dl Şuluţu...

Neputând dovedi nici o greşală sau „falșificare“ în lucrarea mea premiată de Academie, D. Ş. mai recurge şi la alte posne spre a-şi justifica titlul diatribei: „fabricant de istorie“.

Spune anume, că d. ministru ungar de culte a interzis din bibliotecile tinerimii broşura mea

despre „începutul neamului românesc”, pen-
trucă ar fi „tendențioasă și ar cuprinde nea-
devăruri”. Admitem, pe un moment, că jude-
cata ministrului ar fi dreaptă. Dar cum se face,
că dl Șulutu, care se pretinde mare „istoric”
n’a observat aceste defecte ale broșurei mele,
când era încă în manuscris și o cenzura sec-
țiunea istorică a Asociațiunii, sub prezidiul dlui
Șulutu, laudând-o și recomandând-o spre pu-
blicare în „Biblioteca populară”? A trebuit să
vină dl ministru Zichy, care nu e istoric, să
arate dlui Șulutu, care e adevărul și neadevă-
rul istoric? *Trist spectacol oferă un istoric
român*, care în lipsa totală de argumente ope-
rează cu sentințe ale guvernelor ungurești! Și
cu alte caraghioslăcuri și bazaconii, cum e și
serisoarea simpaticului Haralamb Călămar, alias
Irmil Borcea.

Privitor la felul, cum a ajuns această amu-
zantă scrisoare între „argumentele” dlui Șu-
lutu, pot să dau următoarele informațiuni au-
tentice, pe cari mi le-a împărtășit însuș au-
torul ei. După apariția unui „adaos” sau „ră-
sunset” al dlui Ș. se discutau la un pahar de
bere, cu mult huz, auto-exhibițiunile „venera-
bilului”, care umpluse broșura cu fel de fel de
scrisori particulare, lipsite de orice interes is-
toric sau național. Cîlumele la adresa lui Șulut
curgeau. Atunci Haralamb, cum este el inven-
țios și comedios de felul său, zice prietenilor
săi: „Stați numai, să vedeți, că o să ajungă
și numele meu în memoriile lui Șulutu;
am să-i scriu o epistolă plină de laude și bă-

trânul o va publica negreșit în una din broșurile sale viitoare”.

Ortacii lui nu l-au crezut; s’au rămășit, deci cu el pe câteva lialbe de bere. Acum, iată, epistola a apărut și comediosul Ermil a câștigat rămășagul...

Cam de aceeaș natură solidă sânt și celelalte scrisori și argumente, cu ajutorul cărora *a fabricat* „venerabilul” memoriile sale și a dobândit, grație indulgenții și *credulității* publicului nostru *necititor*, faima de „istoric” și om învățat, în stare a întuneca ori când pe celebrul autor al „tablei din Lugoș”.

Neisbutind cu argumentele, generosul meu adversar îi trage înaintea cu insinuările și cu cele mai nefundate învinuiri. Nu voiu să abuzez prea mult de paciența om. cetitori. De aceea nu voiu stărui asupra tuturor, ci voiu releva numai câteva din ele. Așa d. e. mă acuză, că într’o polemie din 1909 contra unui biet catihet rătăcit din Petroșeni aș fi batjocorit pe Blăjeni. O scornitură cu toate insinuările „venerabilului”! Eu am scris acea polemie ca *„răspuns detractorilor lui Șaguna”*. Sub titlul acesta a apărut și în broșură. O poate ceti oricine și va vedea, că acolo nu este vorba de Blăjeni în general, ci numai de *„detractorii lui Șaguna”*, cari, după cât știu eu, nu sânt așa de numeroși în Blaj, ci mai mulți în Sibiiu!...

În special numele regretatului Bunea nici n’a fost pomenit în acea polemie. Adevărat, că la 1903 în broșura mea: „Șovinismul con-

fesional în isioriografia rom.-ardeleană am pomenit și numele părintelui Bunea și mi-am exprimat uimirea, că acesta poate scrie cu atâta patimă contra celor ce au apărat biserica și credința străbună. Dar acea discuție a fost ținută în termeni științifici, iar nu în „termeni murdari”, cum insinuă dl Șuluțu. Dovadă, că nu l-am bălăcorit, e că regretatul Bunea m'a distins până la sfârșitul vieții sale cu binevoitoarea-i atențiune, trimițându-mi valoroasele sale scrieri „în semn de prețuire științifică”, ceea ce nu știu, să fi făcut și cu dl Șuluțu.

Între fruntașii din Blaj am și astăzi prieteni, la cari țin cu toată căldura sufletului și n'aș fi niciodată în stare să-i supăr cu vre-un cuvânt. Sunt convinși și din partea lor de cele mai bune sentimente frățești.

Mi-se pare însă, că „venerabilul” Șuluțu și-a cam bătut în trecut joc de Blăjeni și de concesiunea lor. Căci iată, ce *teribilă* mărturisire de credință cetesc într-o scrisoare a lui către Barițiu (datată în Apoldul mare 5 Oct. 1878): În această scrisoare rugă d. S. pe Barițiu, să intervină la Blaj, ca băieții lui să capete stipendii așa, cum doria dânsul. Dacă aceasta nu se va întâmpla, amenința d. Ș. Blajul în chipul următor: „căci eu apoi nu sunt în stare a-mi crește copiii pe la Academii, voi *provoca pe mitropolitul prin jurnale numai decât, să-mi șteargă numele dintre greco-catolici*; nu vreau să mă mai țin de o concesiune, a cărei capitol m'a insultat și ruinat...”

Din aceste șire se poate vedea, cât de îndreptățit era Șuluțu să scrie în „Drapelul” (nr. 130) că „domnii de Român sunt oameni corecți și cu frica lui Dumnezeu” sau și mai și: „noi bătrânii uzați credem *cu toată puterea sufletului* în Dumnezeu și în datinele strămoșești”.

Puternică credință este aceea „venerabilă”, care îți permite să ameninți, că *numai decât* te lapezi de ea, dacă nu-ți asigură stipendii destul de grase!?

Baritiu firește nu i-a împlinit dorința viteazului Șuluțu, ci publicând scrisoarea aceasta la 1892 o însoțește cu următorul comentariu: „Voiu fi făcut și cu destule prostii în viața mea mult agitată; aceasta însă, ce mi-se cerea în 1878 ca să o fac, nu ar fi fost o simplă prostie, pentru care să fiu de răsul oamenilor, ci ar fi fost dela mine *o aroganță și imperlinență fără păreche*, ca să voesc a mă arunca de arbitru între capitulul mitropolitan și între nepoșimea șulușiană”...

Mai departe mă învinuiește dl Șuluțu, că aș fi batjocorit pe „fratele străbunei sale”, pe episcopul Aron, fiindcă în altă lucrare istorică a mea din 1903 am citat 4 versuri din o cronică rimată, intitulată: „*Plângerea sftei mănăstiri a Silvașului*”. Aici d. Șuluțu mistifică și denaturează adevărul, spunând numai că *am publicat o poezie* (parcă eu aș fi autorul ei!) și nu amintește cu nici un cuvânt, că acele versuri sânt citate dintr’o cronică, pe care o citează și reproduce în parte dl Iorga

și o utilizase însuș Bunea, ca izvor istoric, în lucrarea sa: *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici la pag. 321 și 327*, citând într'un loc 11, iar în celalalt 7 versuri din ea. — Așadar această învinuire, pe lângă caracterul ei de mistificare sau reticentă păcătoasă, mai dă dovadă și de o crasă ignoranță din partea dlui Șuluțu. Aceeaș însușire fundamentală a istoriografiei dlui Șuluțu iese la iveală și din ceea ce mai spune dânsul în legătură cu aceste versuri și cu propaganda catolică de pe vremea Mariei Teresia, cu tendințele căreia trebuie să fie în clar și cei din urmă normaliști, căci altfel repetează anul ! Multe ar fi trebuit să mai repeteze și dl Șuluțu, dacă e așa de slab orientat în „istoria patriei”.

Ca cel mai mare merit literar își socotește însuș dl Șuluțu biografia lui Iancu. Dar cu ce informațiuni sărăcăcioase și *nesuficiente* a scris dl Șuluțu această cărțuie, poate vedea oricine își va lua osteneala să arunce o privire peste lista bibliografică dela sfârșitul ei. Următorul caz încă va putea da oarecare deslușire despre temeinicia pregătirii d-lui Șuluțu, când s'a apucat să scrie biografia lui Iancu. Când am publicat eu la 1909, în „Transilvania” Nr. 1., o epistolă a lui Avram Iancu către Ilie Măcelariu, tradusă după textul german dela pag. 411—412 a cărții lui *Eugen von Friedenfels*, dl Șuluțu nici nu știa măcar, că această carte există, deși ea apăruse la 1877, deci *cu 20 de ani înainte* de a-și scrie d-nul

Șuluțu broșura. Ei bine, asta nu merge să s'a-
puce cineva să scrie biografia lui Iancu, fără
a cunoaște o lucrare atât de importantă pen-
tru timpul acela și pentru istoria Ardealului,
cum e a lui Friedenfels! Dar nu numai în li-
teratura istorică este dl Șuluțu slab orientat,
ci și în alte informațiuni. În vara trecută am
avut prilej să vorbesc cu părintele Gomboș,
un nepot al lui Iancu. Sf. Sa mi-a comunicat,
că a dus nu de mult la București un *steag*
tricolor, despre care știe cu siguranță, că îl
avea *Iancu în 1848*. Întrebându-l, pentruce
ce nu l-a donat pe seama „Muzeului Asocia-
țiunii”, mi-a spus, că nu are încredere în a-
ceastă instituțiune, câtă vreme se află un om
ca dl Șuluțu în fruntea ei, care susține, că
Românii n'au avut steag în 1848... Aducând
vorba și de biografia lui Iancu, nu s'a pro-
nunțat nici decum favorabil despre ea. Și nu
e mirare. În literatura noastră istorică anevoie
se va găsi o biografie mai superficială și mai pu-
țin serioasă, decât aceasta scrisă de dl Șuluțu.
Am citit-o ca student și am rămas nemulțămît.
Aș fi dorit să știu mai mult despre Iancu și
mai cu temei. Am citit-o a doua oară la 1908,
și m'am întristat. Am rămas cu impresia, că
geniul lui Iancu trebuie să fie foarte neîmpăcat
cu paginile d-lui Șuluțu, care e de părere, că
dacă Iancu ar trăi, m'ar „sfășia”. Eu cred, că
mai curând ar putea să pățească una ca asta
autorul cărțulei.

Căutându-mi acum notițele risipite, iată
ce sentință găsesc între ele ca impresie finală

după a 2-a citire a biografiei scrise de dl Șuluțu (comunic această observare numai ca o impresie subiectivă dintr'un timp, când nu puteam ști, că o să am de furcă vre-odată cu dl Șuluț; cetitorii să poștească a se convinge înșiși despre adevăr !): „naiv, fragmentar, anecdotic, în prea multe locuri (pg. 21, 25, 28, 30, 40—41) iasă la iveală un egocentrism vanitos; floricelele, cu cari încearcă a'și împodobi stilul, sânt adeseori deplasate nefirești și artificiale; versurile întretesute sânt incolore și fabricate”.

(În treacăt fac aci amintire de observarea P. C. Sale dlui Dr. Il. Pușcariu, care într'o ședință a comisiei de cenzurare, după ce am isprăvit eu cu citirea câtorva capitole ale lucrării mele, mi-a zis: „Ascultând expunerile frumoase și vioaie ale d-tale, mi-am adus aminte de o scenă istorică, Nu vreau să te măgulesc, dar ți-o spun totuș. Când a trecut Alexandru-cel-Mare pe lângă ruinele Troiei, a oftat și a exclamat: Fericit Achile, că s'a găsit un Omer, care să-i povestească și să-i cânte vitejiile! D-ta nu ești cântăreț nici poet ca Omer, dar cred, că Șaguna ar fi și el mulțămît și încântat de lucrarea d-tale”.

Cetitorul să ierte această paranteză, pe care la nici un caz nu mi-aș fi permis a o face, dacă „venerabilul” dl Șuluțu nu ar fi fost atât de cutezător, ca în seria nesfârșită a insultelor sale să invoace și spiritul lui Șaguna în rolul de a arunca vorbe de ocară asupra mea. Cred, că prin aceasta dl Ș. a săvârșit o mare

neconviniță față de memoria lui Șaguna. căci *nime* dintre contemporanii acestuia *nu poate fi mai puțin competent* a rosti vre-un cuvânt în numele lui, decât chiar dl Ș. Felul de judecată și de simțire al nemuritorului Șaguna, dintre cei de azi, de sigur, dl Dr. Il. Pușcariu îl cunoaște mai bine decât oricare altul, fiind ca în anii săi de tinerețe a avut marea norocire de a fi în imediata lui apropiere !)

Țin să adaug aici, că în diatriba sa dl Șuluțu se face vinovat și de un mic *plagiat*; reproducând anume câteva rînduri din articolul amicului meu Octavian Goga: „*Prodomo*”, publicat în nr. 257 al „*Tribunei*”

Iată acele rînduri la dl Goga:

atunci aș fi sus, mîndru,
sfidător, sănătos și obraz-
nic, ca un cocoș, care cu
gușa plină de grăunțe cîntă
cucurigu din vîrfurile unei
grămezi de gunoi

(«*Tribuna*» nr. 257,
pg. 1 col. 3).

și la dl Șuluțu :

Lumea știe foarte bine,
că: cocoșul, cînd e gușa
plină de grăunțe; cîntă cu-
curigu din vîrfurile unei gră-
mezi de gunoi

»*Drapelul*» nr. 133,
pg. 3, col. 1.

Mi-se pare, că procedul dlui Șuluțu în această șterpelire de plagiat e identic cu al vechitului Dr. Regman Nicu Păunaș. Dl Șuluțu nu spune, de unde reproduce, aceste rînduri, nici nu le pune în ghilemele ! O fi și asta iarăș tot „*librăria*” sau „*tipografia de vină*”?

III.

DI Șuluțu se laudă, că dânsul ar fi arătat pentru întâiaș-dată, dela cine porcede idei iniințării Asociaționii și ar fi atras atențiune asupra donațiunii făcute de lancu, Balint și Axente în folosul unei *societăți literare române*. Să restabilim și în punctul acesta adevarul! Faptul acesta se cunoaște dintr'o epistolă alui Aron Florian către Ioan Maiorescu din 2 Mai 1852. Această epistolă o copiascriitorul acestor șire în vara anului 1907 dintramanuscrisele Academiei Române și publicasapărțile ei mai însemnate în nota 1) a capitoului, publicat în „*Tribuna*” din 4 17 Octombrevre 1909 pagina 4 coloana 2. Numai după aceasta s'a trezit și dl Șuluțu cu adaosul

Ce privește chestia Friedjung, pe care dl Șa știut s'o exagereze atât de mult, mărturisesecă învinuirile, făurite din aceasta chestie contra mea, sunt tot atât de puțin fundate ca și toate celelalte sporovăeli ale „venerabilului”.

Mai nainte de toate eu n'am avut intenția de a scrie o *dare de seamă* despre cartea lui Friedjung, ci am tradus numai paginile, în care acesta caracteriza pe lancu și în care nu este nici o vorbă de „barbarie” sau de „jefuitor” și alte vorbe slabe, ci se cuprind numai cuvinte juste și elogioase la adresa lui lancu. După părerea mea această caracterizare poate să fie chiar mai temeinică decât cea din broșura lui Șuluțu, căci Friedjung se vede, că a cercetat bine arhivele din Viena și în un

punct își întemeiază aserțiunile sale pe un raport al comisarului *Eduard Boch* trimis ministrului de interne *Alexandru Bach* în 5 Sept. 1819 sub Nr. 7272. Singur cuvântul dlu. Șuluțu, pentru mine și pentru alți oameni cu judecată, nu poate fi suficient spre a răstrânge cuprinsul unui *raport oficial*. Dacă Friedjung la insistențele lui Șuluțu a răspuns prin cuvinte de politeță, aceasta nu era decât un lucru foarte firesc, căci marele învățat austriac *nu e nemeș din Cărpiniș*, care să injure într-o discuție științifică, cum a binevoit a face dl Șuluțu cu mine.

În legătură cu expectorațiunile sale triviale îmi aruncă și complimentul de „laș” și absolut „neputincios” de a studia documente istorice. Va înțelege ori-cine nerușinarea acestor acuzațiuni, dacă ține seamă de împrejurarea, că mie nu mi-a fost dată posibilitatea a străbate în arhivele explorate de Friedjung *ani îndelungași* și a *controla izvoarele lui istorice*. Că nu l-am certat pentru expresiunea „barbarii”? Aceasta nu se cuprinde în șirele traduse de mine și publicate în Nr. 2 al „*Transilvaniei*” din 1909 pp. 116--117.

În alt număr al acestei reviste publicasem însă o serie de documente, cari arătau cum insurgenții au omorât pe un preot român, desbrăcându-l în pielea goală, lăsându-l afară într-o noapte de iarnă, udându-l cu apă să înghețe și tăindu-l apoi cu topoarele. Cred, că prin publicarea acestor documente s'a lămurit într'un mod îngrozitor, cine erau „barbarii” și

astfel, din punct de vedere istoric, s'a restabilit adevărul mai bine decât prin zece răsunete ale d-lui Șuluțu. Cu toate acestea d-sa susține, că eu n'aș fi în stare să studiez și să public documente. Frunzăriți, rogu-vă, anii din urmă ai „Transilvaniei” și veți vedea, cine a publicat documentele istorice, ce au apărut aici, în acești ani. Dl Șuluțu mă ceartă și pe motiv, că eu aș fi asemănat pe Friedjung cu celebrul istoriograf englez Macaulay. Iarăș un neadevăr! Eu n'aș fi putut să fac aceasta asemănare și din simplul motiv, că nu am citit scrierile lui Macaulay, în afară de două mai mărunte. Iată ce am scris eu ca introducere la comunicarea „*Iancu în lumină străină*”:

„La sfârșitul anului 1908 a apărut vol. I. al scrierii: „*Österreich von 1848 bis 1860*”, alcătuită de istoriograful austriac H. Friedjung, care se bucură azi de mare reputație științifică și, în privința puterii de a evoca trecutul și de a zugrăvi pătrunzător și fidel caracterele, a fost pus din partea unora alături de englezul Macaulay.”

Din aceste șire se vede clar, că dl Ș. sau nu înțelege ce cetește, sau înțelegând reproduce în mod alterat de intenția sa pătimase și de notorica-i reavoință.

Cu acestea cred, că aș fi lămurit în deajuns netemeinicia acuzelor cutezătoare ridicate de Șuluțu contra mea.

Ah, pardon! Încă nu le-am amintit pe toate, căci din șuluțasca poveste înainte mult mai este...
Deci *materia famosa porro tractatur!*

IV.

DL Șuluțu afirmă, că cu aș fi spus o „mincună infamă”, despre polemica lui cu preotul Nicolae Băieșan din Munții apuseni și că aș fi fost de „rea credință” când am afirmat, că Bariliu i-a dat o „lecție pipărată”.

Să vedem cum stă lucrul și cu aceste afirmațiuni șuluțene ?

În „Gazeta Transilvaniei” din 1908 d. Ș. a atacat în felul său *distins* și *nemeșesc* pe preotul N. Băieșan, sub titlul: „*Un popă mincinos și impertinent*”. Acest preot răspunde cu toată smerenia și cu cuviința lui în „*Tel. Rom.*” (Nr. 14 din 1909) și se întreabă mirat, că „oare acel domn, ce a iscălit tractatul din vorbă, e identic cu Ilustritatea Sa DL Ioșif Sterca Șuluțu, președinte al „Asociațiunii pentru literatura și *cultura* poporului român” (cuvântul *cultura* e subliniat de preotul N. Băieșan ! !)

Singură această întrebare cu sublinierea *atât de semnificativă* a cuvântului „*cultura*”, m-a ajutat pentru motivarea afirmațiunii mele, că bietul preot a rămas cu totul uluit de atacurile dlui Șuluțu, exprimându-și în cuvinte simple, dar mișcătoare mânia, că întruina Asociațiunii stă un om ca domnul Șuluțu.

Dar în răspunsul numitului preot mai sânt și alte pasaje, pe cari Ș. le retace tocmai fiindcă ele arată în mod vădit, cât de îndreptățită era inserțiunea mea.

Iată acele pasaje reproduse în clip fragmentar:

„Preoțimea întreagă a desaprobat cu desăvârșire *tonul*, în care e scris tractatul din vorbă...”

„Dacă și în acest mod se face istorie, eu unul, care nu sânt istoric, nu pot spune altfel, decât, fie amândoi (dl Șuluțu și adv. Dr. L. Pop) pe deplin mulțumiți și liniștiți”.

„Scriitorul acestor șire are însă mângăierea satisfăcătoare în zisa poporului: *Neadevărul biruește dar nu trăiește și Adevărul biruit nu moare*”.

„Nu știu însă, ce ar zice din mormânt în-tâiul prezident al celei mai mari instituțiuni de *cultură* (aici cuvântul e subliniat iarăș de părintele Băieșan!) a neamului românesc din patrie... dacă ar ști și ar vedea, în ce *ton* (subliniat de N. B.) scrie urmașul său în prezidenția „Asociațiunii”.

Dl Ș. declară, că a rămas mulțumit cu acest răspuns. Dacă e așa, să fie sănătos!

Și acum ar fi rîndul, să zic și eu ca dl Ș.: „*Nunc venio ad fortissimum virum*”, fiindcă *maritorul clasic*, care va vorbi în cele următoare este în adevăr un „*fortissimus vir*”, e însuș nemuritorul Gheorghe Barițiu, căruia dl Ș. n'ar fi vrednic nici să-i deslege curelele încălțămintelor.

Voi stăruî aici ceva mai mult asupra brosurii lui Barițiu, tipărită în *Sibiu la 1 Martie*

1892 și intitulată în mod nostim: *Criticele „istorice” ale lui Iosif (sic!) Sterca Șuluțiu de Kerpenyes scărmanate*, fiindcă broșura aceasta o consider ca fiind foarte instructivă și neprețuită chiar pentru a cunoaște, în toată strălucirea și deplinătatea sa, caracterul d-lui Șuluțiu. Mărturisesc, că pentru mine 2 pagini scrise de Barițiu cuprind mai mult adevăr decât toate bazaconiile din memoriile lui Șuluțiu. Astfel afirmațiunea d-lui Ș., că l-ar fi „desarmat pe Barițiu” o consider ca lipsită de orice temeiuri serioase. Dacă Barițiu n’a mai răspuns la replica lui Șuluțiu, motivul îl găsim la pagina 18 a menționatei broșuri, unde B. vorbește foarte categoric, eternizând, ca un *memento* pentru toți cei viitori, următorul sfat: „Și de aci încolo las pe criticul (șc. Șuluțiu !) pentru totdeauna în știrea lui Dumnezeu : *las și descendenților mei cu limbă de moarte*, ca nici unul să nu reflecteze nici odată la nici o *culomnie*, ce ar mai arunca dânsul în urma mea.”

IV.

Diatriba dlui Ș. din „Drapelul” contra mea seamănă în unele puncte cu cea dela 1892, scrisă de acelaș eminent „istoric” contra lui Barițiu. Și lui B. îi impută Ș., că l-ar fi lăudat odinioară (pg. 15) cum am îndemnat și eu, în prostia mea juvenilă, poporul, să-l aclame. Și în trecutul lui B. căuta dl Ș. puncte negre, de cari să se poată acăța, învinuind pe

B., că ar fi lăudat în 1843 guvernul, că și-a fi însușit pe nedrept manuscrise de ale lui Bărnăuțiu, Laurian, Maiorescu, care formau proprietatea neamului, ș. a. în tocmai cum face și acum cu mine, răscolind prin pulberea de sicofanterii netrebnice de pe strădele Sibiiului.

De aici se vede, că atacurile ne mai pomenite ale dlui Ș. de astăzi nu se pot scuza cu bătrânețele, căci ele formează o tradiție „ve-nerabilă” a acestui suflet nemeșesc, putându-se mândri cu un trecut de aproape două decenii. La 1892 îl învinuia B. pe dl Ș. de „machina-țiune” și de „intrigă” (pag. 6) într’un mod cu mult mai catonic și mai sever, decum aș fi îndrăznit sau aș îndrăzni s-o fac eu astăzi.

Un lucru însă rămâne *foarte regretabil* și aproape de neînțeles: cum se poate, ca această „*mărită obște românească*”, entuziasmată de marele Baritiu și conștientă de însemnatele servicii și jertfe, ce acesta a adus pe altarul națiunii și al „Asociațiunii transilvane” să fie la un moment dat atât de *uitucă* și de inconștientă, încât la un deceniu după acele atacuri și intrigi, să ridice prin votul său, *pe autorul lor* în scaunul, pe care l-au *ilustrat* odinioară uriași ca Șaguna, Cipariu, Baritiu, Mocioni? *Cum se poate una ca asta??* Iată o interesantă problemă de *psihologie a mulțimei!*

Cetitorul va fi curios să afle motivele, pen-
tru cari a atacat Șuluțu pe Baritiu. E *vechea*
și ireductibila simpatie a cavalerului Șuluțu

pentru faimoasa Ecaterina Varga, pe care înțeleptul B. n'a lăudat-o cum ar fi dorit dl Ș. De aceea s'a năpustit acesta asupra lui B., criticând în felul său, paginile dela *sfârșitul* volumului I. din „Părți alese”... B. motivează atacurile lui Ș. în chipul următor: „Toți compatrioții mei bătrâni, cari cunoșteau fatalitățile acelei femei, au înțeles la moment, că criticul meu lovește în mine; nu din compătimire pentru biata Catarina, ci din *mînia că nu poate folosi, cazul ei cu rezultatul dorit în, contra unui prelat mort* (sc. Șaguna), *în contra căruia poartă și după moartea lui o ură nestînsă, nedemnă de creștin și de om, care se știe stima pe sine însuș.* Alții cu spirit mai satiric observară, că ei nu au văzut pe nimeni, ca să apuce calul de coadă spre a-l pune în ham... Numai oameni, cari caută a-nunțuri și speculanții apucă să citească, ziare (nu cărți) dela columna din urmă, iară la părțile cu articoli serioși nici nu se uită.

— — — — —
„Nu m'am temut niciodată — continuă B. de critica obiectivă și sinceră, ci i-am fost mulțumitor, fi sunt și astăzi ori unde mă întâmpină. Din contră ori ce om iubitor de adevăr își va întoarce fața dela o critică, în care *vanitatea personală, urile învechite, scopuri egoistice și pofta de răsbunare grețoasă sar în ochii cetitorului.*”

Judecă acum, iubite cetitorule, eram eu în drept să afirm că polemica lui B. a fost pentru dl Ș. o *lecție pipărată*, sau nu eram? Găsești

vreun strop de rea credință în această afirmațiune a mea, ori nu găsești?

-- Cu adevărat *lecție pipărată* a fost aceasta, va răspunde oricine. Durere însă, că dl Șuluțu n'a voit să învețe nimic din ea. ci a ținut să repeteze la 1910 în mod cu mult mai exagerat vitejiile sale stilare, pentru cari îl ilișcănisese la 1892, măestrul Barițiu peste degele, într'un mod atât de simțitor.

V.

Atâta poate ar fi de ajuns ca gustare din broșura lui Barițiu. Dar iată această minunată broșură vine să descurce nodul gordian, pe care nu l-au putut descurca „ocoșelile” prețioase ale dlui Branisce, când acesta a cercat să deplaseze chestia Șuluțu de azi, silindu-se a-i da o importanță istorică nemeritată.

După părerea dlui Branisce rezultatul cercetărilor mele asupra lui Șaguna și a timpului său așteaptă să fie ratificat prin mulțimea documentelor, ce posedă și mai adună încă și acum d. Șuluțu. Căci, vezi Doamne ar fi cu mult mai important, ceiace spune ori adună d. Ș. despre Șaguna, decât ceiace am putut afla eu în cercetările mele, eu un biet muritor, care n'am de unde ști, cum a procedat Șaguna, căci n'am avut nici măcar norocul de-a trăi pe vremea lui.

O judecată mai *tipic analfabetă* decât aceasta, în materie de istorie, numai o singură dată am mai auzit: ținând în 16 Noemvrie 1909 în comuna Gales, lângă Săliște, o

prelegere populară despre *trecutul acelei comune*, am vorbit de întâmplări și stări vechi de prin veacurile XIV—XVIII. La sfârșitul prelegerii unul dintre bătrânii satului mă întreabă: „De unde le știi toate ăstea domnule pătrupoape, că doară ești om tânăr, nu ești de *când s'o urzit lumea?*”

I-am răspuns simpaticei mele ascultătoare cu înțeleptele cuvinte ale lui Miron Costin: „Lăsat-a Dumnezeu iscusită oglindă minții omenești: scrisoarea, dintru care, *dacă va nevoi omul*, toate cele întâmplăte cu multe veacuri înainte *va putea ști și oblici*”...

Recomand și în savanta considerațiune a dlui Branisce aceste cuvinte simple și bătrânești! Și, cât e pentru documentele, ce ar poseda dl Ș., te rog, liniștește-te, dle Branisce! Te pot asigura eu, că dl Șuluțu nu are nici măcar un document de 5 rînduri contra lui Șaguna, căci dacă ar avea, ar fi scris 500 de „rasumete” despre el până acum.

Dar spune Șuluțu însuș, că ar fi trimis la Academie o lucrare cu excepte din Baritiu și din Cartea de aur despre anii 1863—7. (Cam în răstimpul acesta sînt înrădăcinați gîrgăunii de „tradare națională” ai dlui Ș., de care ar voi *cu orice preț* să-l scoată pe Șaguna vinovat, dar nu reușește *cu nici un preț!*). Academia se vede însă, că a știut aprecia *după merit* lucrarea dlui Șuluțu, lăsînd-o să zacă acolo netipărită, pentru care fapt „venerabilul” se simte totuș în drept a mă numi pe mine „ignorant”, fiindcă aș fi „spart în

gol" și nu aș cunoaște o lucrare, care n'a văzut lumina tiparului și, probabil, nu o va vedea niciodată!

De altfel chiar și din diatriba, cu care d-ta n'ai pregetat a-ți mânji coloanele falnicului „Drapel”, precum și din broșura clandestină, pe care de sigur ți-a trimis-o autorul ei în semn de mulțumită pentru bunele d-tale sentimente și servicii, ai fi putut să te convingi, stimate dle Branice, că „venerabilul” nu poate dovedi nimic contra lui Șaguna, ci crede, că l-a doborât pe Șaguna înjurându-mă pe mine în mod atât de trivial și de păcătos.

Dacă pe d-ta tot te mai obsedează încă bănuiala de tradare, ce aruncă Șuluțu, și dacă persisti în dorința de a te lămuri din constataările unui contemporan mai bine decât din rezultatele cărții mele, iată, dle Branice, mă ofer să-ți stau în ajutor. De aceea voi cita aici părerile lui Barițiu, care, ori cum, vei recunoaște și d-ta, că merită mai mult crezământ, decât toate vorbele de om năcăjit și pătimas ale dlui Șuluțu.

Să fim deci cu luare aminte la ceea ce scrie B. la pag. 8 a broșurii sale!

„Criticul meu (adecă dl Șuluțu) ca fost iurist și judecător ar trebui să aibă atâta simț de drept și cunoștință de șs-i ai legii, ca să știe, că dânsul nu poate să fie *judecător competent* între fratele tată-său și între altă persoană, prin urmare, că notele sale vrăjmașești intercalate la biografia lui Șaguna *pentru mine nu puteau să aibă nici o valoare*, din

contră ele mă făcură, ca din acea zi să trag la mare îndoială iubirea de adevăr a dlui Iosif St. Șuluțu".

Și mai departe urmează B: „Dn. Șuluțu are urita pasiune de a pronunța și în conversațiuni private cuvîntul de *trădător* asupra mitropolitului Șaguna. Las' că cu acea inculpare grea rănește pe coreligionarii acelui prelat și produce în ei o iritațiune, care poate deveni fatală, *el însă nici nu a fost în stare să convingă pe nimeni cu probe*, cu documente de valoare juridică despre acea tradare, ce zice dînsul, că ar fi comis mitropolitul Șaguna față cu Transilvania, prin urmare vine în pericol, ca mai curînd ori mai tîrziu să fie tractat cu calomniator. Desfrînata sa poftă de răsbunare îl orbește, ca să nu vadă nici atîta, că acel prelat, pe care el îl inculpă de tradare, îndată după consumarea dualismului a fost declarat din nou de către monarhul acestui imperiu ca cel mai credincios cetățean și supus, distins și onorat cu una din decorațiunile cele mai eminente, prin urmare în nici un caz trădător.

Șaguna a vîndut țara? Cu câți florini? Cui a vîndut-o? Împăratului-rege? Casei Habsburg? Ungurilor? Și cei vreo 15 arhiduci maioreni și toți vechii consilieri intimi, oligarhii austriaci, vreo sută sau mai mulți generali, și miniștrii cu ambasadorii dela curțile europene, *au căscat gurile la trădătorul Șaguna, au rămas muți ca icoanele din biserică; erau și surzi de tot, încît nici unul nu*

auzise nici chiar cele 500 de tunuri austriace și pe cele 600 prusiene dela Sadowa și Königgratz; nici energioasa intervențiune a împăratului Napoleon III prin miniștrii săi la regele Wilhelm, ca acesta să nu insiste pentru destrămarea monarhiei austriace, nici furiile Kossuthianilor 'n'au cumpănit nimic asupra inimei celei sfâșiate a împăratului Francisc Iosif; singur cuvântul lui Șaguna a avut aceea putere magică, prin care s'a consumat cassarea autonomiei acestei țări."

După cele înșirate până aci, întreb încă odată: fost-am eu de reacredință când am afirmat, că B. a administrat prin broșura sa, lui Șuluțu o „lecție pipărată”?

VI.

Id Șuluțu susține, că eu aș fi batjocorit memoriile d-sale și că aș fi așteptat să-mi laude cartea. Doamne ferește! Eu aș fi cel mai nenorocit autor de scrieri istorice, dacă s'ar fi întâmplat să scape din condeiu dlui Șuluțu vre-un cuvânt de laudă despre cartea mea: „Viața lui Șaguna”. Despre memoriile d-sale numai atâta am afirmat și voi susținea totdeauna, că autorul pare a fi fost condus la alcătuirea lor mai ales de nobila intenție de a se immortaliza pe sine și pe ai familiei sale. Cine crede, că această afirmațiune a mea ar fi nebazată, poștească să controleze, cetind însuși aceste scrieri polecite „istorice” și exa-

minând autoexhibițiunile caraghioase ale autorului.

Nici istoriografia secolului al XVII-lea nu poate arăta cu una cu două asemenea produse istorice amuzante. Dacă eu sânt de părere, că lucrările „istorice” ale dlui Ș. trebuie primite și utilizate cu mare precauțiune, fiind *foarte problematică* valoarea lor științifică — am iarăș mângăierea, că nu sânt singur de această părere, căci și B. persiflează cu destul succes activitatea „istorică” a dlui Șuluțu, scriind în broșura sa la pag. 7 următoarele: *„Pure că a scrie istoria contemporană ar fi tot atâtă, cât a culege anecdote de ale vânzătorilor, a le grupa în 2-3 coale și a le titlul memoriu...”* Sânt de părere, că și la pag. 167 vol III din *„Părți alese”*, unde B. vorbește de anume „istorici” cultivători ai „anecdotelor de petrecere”, tot la dl Șuluțu face aluzie.

Firește pentru aceste păreri ale mele dl Ș nu va pregeta a mă gratifica cu epitetele de: obraznic, infam, laș, mizerabil, fiindcă am îndrăzneala a le spune în publicitate, după cum am avut curajul a demasca și broșura clandestină, care, după dorința „venerabilului” autor ar fi trebuit să rămână „intra muros”. — Vezi, asta-i „venerabile” eu, în rusticitatea mea, n’am putut tolera, ca președintele „Asociațiunii” să aibă la activul său fapte, de cari trebuie să se rușineze însuș în fața lumii. Căci, după „rustica” mea părere, un asemenea președinte trebuie să fie în toate privințele un

om corect și superior. ceeace am văzut cu mâlnire, că „Venerabilitatea Ta” n'ai putut să fii și nu ești. Pentru aceste grave scăderi ale caracterului dlui Ș., pe cari am avut virtutea „rustică” a le demasca, am fost timbrat, că aș fi om „fără creștere și fără caracter”, pe când dl Șuluțu va rămânea, probabil, în considerația amicilor săi financiari și pe mai departe ca un *bărbat integru*, cu creștere și cu caracter; mai ales cu caracter!

Cât pentru „rustica natura”, mărturisesc, că sunt mândru de originea mea de țaran, de cioban din cel mai frumos colț de țară. Am ieșit din opincă și îmi este foarte scumpă aeeastă opincă, pe care o prețuiesc mai mult decât toate blasoanele și pieile de câne, cu cari se mândresc atâția imbecili și nevrednici.

Mai departe afirmă dl Șuluțu, că m'aș îi „turtit” însumi, prin cartea mea, care mi-a adus premiul „Academiei Române” și decorația Majestății Sale Regelui Carol. Nu doresc alta, decât să-mi ajute Dumnezeu să mă mai pot „turti” și în viitor prin astfel de lucrări.

Și câte nu afirmă încă dl Șuluțu? Imposibil să exliauriez aici toate născocirile lui, căci aș abuza prea mult de paciența on. cetitori. Promit însă, că voi mai reveni de câte ori dl Șuluțu va mai tipări vre-un „*răsunet*”, o să-l întâmpin cu un „*adaos*”. După cum se zice: „*nulla dies sine linea*”, tot astfel în viitor nu

va rămânea nici un „răsunet” a dlui Ș. fără „adaosul cuvenit”.

Încă o insultă a dlui Șuluțu, și voi termina.

Îi îndcă am avut „obraznicia” de a scrie o carte voluminoasă despre Șaguna, iar nu o bazeconie ca broșura lui Șuluțu despre Iancu, fiindcă cosistorul metropolitan a fost atât de magnimos, încât *din venitul net* al acestei cărți mi-a acordat și mie $\frac{1}{3}$ ca *onorar*; și în sfârșit fiindcă Academia Română a aflat de cuviință a *premia* această carte, dl Șuluțu se crede în drept a mă numi „*ștreber*” și „*autor gheșeflar*” !... Și se laudă cu cele *800 coroane*, cu cari afirmativ a contribuit la „Fondul Avram Iancu”. Dar ce sânt aceste *8 suțișoare de coroane* „venerabile” iață de zecile de mii, ce ai încasat *pe nemuncite* ca membru în direcția *Albinei*? Zilele trecute mi-a comunicat unul dintre cei mai serioși și mai bineinformați funcționari dela „Albina”, că în timp de 30 de ani, de când este dl Șuluțu membru în direcțiunea acestei bănci, a încasat peste **100.000** de coroane ca tanlieme și mărci de prezență, ori cum le mai zice. Întreb: nu este aceasta o „*pomandă*” însuțit mai mare decât premiul, cu care Academia Română a aflat lucrarea mea vrednică de a o distinge? Și în schimbul acestei *sume enorme* de 100.000 ce *echivalent intelectual sau moral* a jertfit dl Șuluțu pe altarul națiunii? Memorii, răsunete, adaosuri și diatribe?!

Când voi ajunge și eu să merit titlul de „gheșeflar”, când, voiu încasa și eu zeci și

sute de mii, șezând în direcția „Albinei”, atunci am să aduc o jertfă mare pentru binecuvântata memorie a dlui Șuluțu: voiu tipări diatriba lui din „Drapelul” în atâtea sute de mii de exemplare, câte sute de mii Români știutori de carte se vor găsi atunci în această țară. Și voi trimite fiecăruia câte un exemplar gratuit și cu fotografia dlui Șuluțu, ca să știe tot natul, ce *cinste mare* a fost în stare să facă *culturii române*, la anul Domnului 1910, acest „venerabil” președinte al „Asociațiunii”.

Iar până atunci „venerabile” vei avea prilej să meditezi, mult și bine asupra *maximei etern adevărate* a dlui Iorga:

„Bătrânețele, cari își cer singure respectul, nu îl merită”!!

Săliște, 15 Decemvrie.

